

Інна М. Вядрова, Ірина О. Добровольська
**СИСТЕМА ДОДАТКОВОГО СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ
ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ**

У статті обґрунтовано доцільність створення в Україні системи розширеного страхування депозитів та оцінено очікуваний ефект від її впровадження. Розглянуто можливі моделі функціонування системи страхування депозитів фізичних осіб.

Ключові слова: депозити населення; надійність і гарантованість вкладів; система страхування вкладів.

Рис. 1. Табл. 1. Лім. 11.

Інна Н. Вядрова, Ирина А. Добровольская
**СИСТЕМА ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ ВКЛАДОВ
КАК ФАКТОР РОСТА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА
ОТЕЧЕСТВЕННЫХ БАНКОВ**

В статье обоснована целесообразность создания в Украине системы расширенного страхования депозитов и оценен ожидаемый эффект от ее внедрения. Рассмотрены возможные модели функционирования системы страхования депозитов физических лиц.

Ключевые слова: депозиты населения; надежность и гарантированность вкладов; система страхования вкладов.

Inna M. Viadrova¹, Iryna O. Dobrovol'ska²
**THE SYSTEM OF SUPPLEMENTARY INSURANCE
FOR DEPOSITS AS A FACTOR OF DOMESTIC BANKS
RESOURCE POTENTIAL GROWTH**

The article grounds the feasibility of establishing a system of deposit insurance in Ukraine and the expected effect from its implementation. The possible models of the deposit insurance system functioning are considered.

Keywords: households deposits; reliability and security of deposits; deposit insurance system.

Постановка проблеми. Наявність стійкої та ефективної банківської системи є невід'ємною передумовою забезпечення економічного зростання будь-якої країни. Дана проблематика у вітчизняних реаліях, з огляду на низький рівень розвитку економіки, слабкість і нестабільність банківської системи та цілу низку внутрішніх і зовнішніх дестабілізаційних чинників, набуває ще більшої актуальності. При цьому базовою умовою успішного виконання банківською системою функції стимулювання економічного розвитку є наявність стабільних джерел довгострокових ресурсів, основними з яких на даний момент є депозити населення.

Підкреслимо, що використання переважно коротко- і середньострокових депозитів населення для надання інвестиційних ресурсів не тільки зумовлює строкову незбалансованість активів і пасивів банків, але й вимагає запровадження системних дій зі стабілізації зазначеного джерела. І, як переконливо доводить світова та вітчизняна практика, одним із дієвих засобів стабілізації депозитів в якості джерела банківських ресурсів є надання додаткових гаран-

¹ Kharkiv Institute of Banking of the National Bank of Ukraine, Ukraine.

² Kharkiv Institute of Banking of the National Bank of Ukraine, Ukraine.

тій надійності і безпеки вкладникам, що досягається через страхування депозитних вкладів.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика гарантування безпечності і надійності коштів вкладників у контексті підвищення довіри до банківської системи вивчалась багатьма вітчизняними дослідниками. Вагомий внесок у розробку зазначеної проблематики внесли такі автори, як В. Вірченко [2], Н. Коноваленко [3], В. Огієнко [4], В. Фурман [8] та ін. У працях зазначених авторів обґрунтовано важливість існування системи гарантування вкладів як запоруки довіри до банківської системи, розглядаються альтернативні варіанти її побудови, переваги і недоліки кожного з них.

Однак, попри наявність певної уваги фахівців до питань гарантування депозитів фізичних осіб, окремі аспекти все ще залишаються мало дослідженими. Зокрема, на теперішній час недостатньо вивчені можливості додаткового залучення банківською системою заощаджень населення як важливого джерела інвестиційних ресурсів економіки, в т.ч. через створення в Україні системи додаткового страхування вкладів.

Зважаючи на зазначене вище, **метою дослідження** є обґрунтування доцільності запровадження в Україні системи розширеного страхування депозитів фізичних осіб та визначення концептуальної моделі її функціонування.

Основні результати дослідження. Проблема капітальних інвестицій, які необхідні для спрямування економіки України на траєкторію економічного розвитку та джерелом яких має стати банківська система, була і залишається однією з найбільш гострих протягом останніх двох десятиріч років. Варто відзначити, що упродовж 2013–2014 рр. ситуація з інвестуванням реального сектору вітчизняної економіки суттєво погіршилась.

Так, якщо протягом 2013 р. обсяг інвестицій зменшився на 11,1%, то протягом січня-вересня 2014 р., порівняно з відповідним періодом минулого року, падіння склало 23% [6]. Безумовно, проблема скорочення інвестиційного наповнення економіки України має багатоаспектний характер, передусім вона пов'язана з: військовими діями на Сході, суттєвим скороченням ділової активності майже у всіх галузях, відтоком капіталу з України, недовірою інвесторів та високими ризиками суверенного дефолту держави.

У той же час не можна ігнорувати інший аспект проблеми — скорочення потенціалу вітчизняного банківського сектору до інвестиційного кредитування економіки, пов'язане передусім з втратою основного джерела довгострокового ресурсу — заощаджень населення, залучених на строкові депозитні рахунки банків. Так, якщо на кінець 2013 р. депозити населення у вітчизняних банках склали 441,9 млрд грн, то на кінець листопада 2014 р. — вже 419,4 млрд грн, при цьому кошти в банках у національній валюті, які досить об'єктивно характеризують зменшення ресурсної бази банків за рахунок депозитів, скоротились на 50 млрд грн, або майже на 20% [5].

За таких обставин, навіть за умови нейтралізації ключових макроекономічних ризиків та загроз у двох-трьохрічній перспективі, ресурсний потенціал вітчизняної банківської системи буде недостатнім для ефективного вирішення завдань з інвестування економічного розвитку України. Тому вже зараз постає питання, як найповніше використовувати потенціал заощаджень насе-

лення для формування банківських ресурсів та як залучити ці кошти на стійкій, довготривалій основі, перетворивши їх на вагомий інвестиційний ресурс економіки. Вирішенню зазначеного завдання, разом зі стабілізацією банківської системи та підвищенням довіри до національної валюти і вітчизняних банків, на нашу думку, сприятиме запровадження в Україні додаткової (розширеної) системи гарантування вкладів фізичних осіб.

Ефективність системи страхування депозитів, яка б гарантувала власникам своєчасне, у 100% обсязі повернення коштів, у разі банкрутства банківської установи, вже довгий час є предметом дискусій вчених, практиків-економістів та банкірів. Зокрема, аргументом «проти» називається те, що приватні страхові компанії можуть самі зазнати банкрутства, так і не забезпечивши вкладникам повернення коштів [7].

Саме у зв'язку з великим, а в окремих випадках навіть критичним масштабом збитків, яким може обернутись банкрутство одного чи декількох системних банків країни в разі виникнення несприятливих обставин у банківській системі (зокрема, як це було під час фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр.), діяльність зі страхування вкладів фізичних осіб найчастіше за все здійснюють структури, що так чи інакше пов'язані з державним (бюджетним) фінансуванням – державні агенції, фонди гарантування вкладів, спеціалізовані національні страхові компанії тощо.

У дослідженнях, проведених вітчизняними фахівцями, досить часто обґрунтовується, що на даний момент недоцільно створювати альтернативну систему гарантування вкладів населення тій системі, що діє в Україні завдяки роботі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). Так, за даними статистики НБУ [5], 99,4% усіх вкладів у вітчизняних банках представлені сумами до 200 тис. грн, і на них розповсюджується визначена Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» гарантія повернення коштів у разі виникнення неплатоспроможності окремого банку [1]. Відповідно, вклади понад 200 тис. грн, на які не розповсюджується гарантія ФГВФО, становлять лише 0,6% загального обсягу депозитів [7].

На наш погляд, даний аргумент на користь недоцільності створення альтернативної системи страхування вкладів населення в Україні є неповною мірою коректним, оскільки він базується на фактичних оцінках характеру розподілу депозитних вкладів, не враховуючи при цьому потенційних змін у даній структурі, які можуть статись саме за рахунок запровадження системи страхування вкладів населення. Як свідчать статистичні дані, протягом 2006–2013 рр. сума коштів, що перебувають на руках у населення України та знаходяться «поза банками», зросла на більш ніж 200 млрд грн, які на даний момент являють собою нереалізований потенціал збільшення ресурсної бази вітчизняних банків за рахунок коштів населення [6].

Також для України характерна не лише диференціація доходів, але й суттєва диференціація в характері використання заощаджень. За даними внутрішньої статистики топ-банків в Україні, депозити переважно формуються за рахунок вкладів населення з невеликим та середнім рівнем доходів. У той же час в Україні є прошарок населення, що володіють значно більшими за середній рівень доходами і потенційно здатні розміщувати на депозитах кошти, які

перевищують цю суму. До його складу відносяться група приватних підприємців (щорічний чистий дохід яких оцінюється на рівні 200–250 тис. грн), провідних фахівців фінансової сфери, ІТ-бізнесу, менеджмент середнього (керівники відділів та департаментів) та вищого рівнів, дохід яких оцінюється у межах 180–300 тис. грн на рік.

Представники даних груп зараз не розглядають депозити як пріоритетний інструмент збереження та примноження своїх заощаджень, віддаючи перевагу альтернативним інструментам інвестування — придбанню валюти, дорогоцінних металів, землі, приватної та комерційної нерухомості, а також додаткових бізнес-активів. При цьому головною перешкодою на шляху розміщення коштів на депозитних рахунках представники цих груп називають «недовіру до вітчизняних банків», передусім невіру в гарантування повного збереження і своєчасного повернення значних за обсягом сум на депозитних вкладах. Слід додати, що фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. та спричинені нею проблеми з виплатою депозитних вкладів у проблемних банках ще більше підірвали довіру населення до розміщення на депозитах значних коштів.

Тому вважаємо, що робота системи гарантування вкладів фізичних осіб має бути оптимізована саме за рахунок запровадження страхування вкладів фізичних осіб. Як свідчить досвід існування систем гарантування вкладів у зарубіжних країнах, найбільш ефективними є саме змішані моделі, в яких мінімальне обов'язкове гарантування депозитів (аналог українського ФГВФО) доповнюється системою ринкового страхування на основі залучення страхового капіталу [9]. З урахуванням вищезазначеного пропонується схема комбінованої системи гарантування депозитних вкладів населення в Україні, в якій система базового гарантування вкладів на суму до мінімального ліміту через ФГВФО доповнюється системою додаткового гарантування вкладів на суму понад ліміт, через систему страхового ринку (рис. 1).

Відповідно до поданої схеми, пропонується дворівнева система гарантування депозитних вкладів фізичних осіб:

- перший рівень представлений підсистемою базового (мінімального) гарантування збереженості депозитів, що функціонуватиме на основі обов'язкових внесків банків до ФГВФО, який, своєю чергою, гарантуватиме вкладникам обов'язковість виплати належної їм суми депозитних вкладів (у т.ч. відсотків за ними) у межах законодавчо встановленого ліміту (на даний час — це 200 тис. грн) [1; 7]. Фактично перший рівень запропонованої до запровадження системи гарантування депозитних вкладів вже працює в Україні, а його регулятором є НБУ;

- другий рівень системи забезпечуватиме додатковий захист депозитних вкладів населення на суму, що перевищує законодавчо встановлений ліміт компенсації вкладів. На наш погляд, додатковий захист депозитів в Україні мають забезпечити механізм страхового ринку та діяльність страхових компаній. Так, формуючи фонд страхових виплат за рахунок сплачених банками страхових премій, страховики акумулюватимуть достатньо потужні обсяги фінансових ресурсів, які у разі необхідності забезпечать додаткову гарантію для власників великих депозитів. Регулювання другого рівня системи захисту

депозитів підпадатиме під діяльність Національної Комісії з державного регулювання ринків фінансових послуг в Україні.

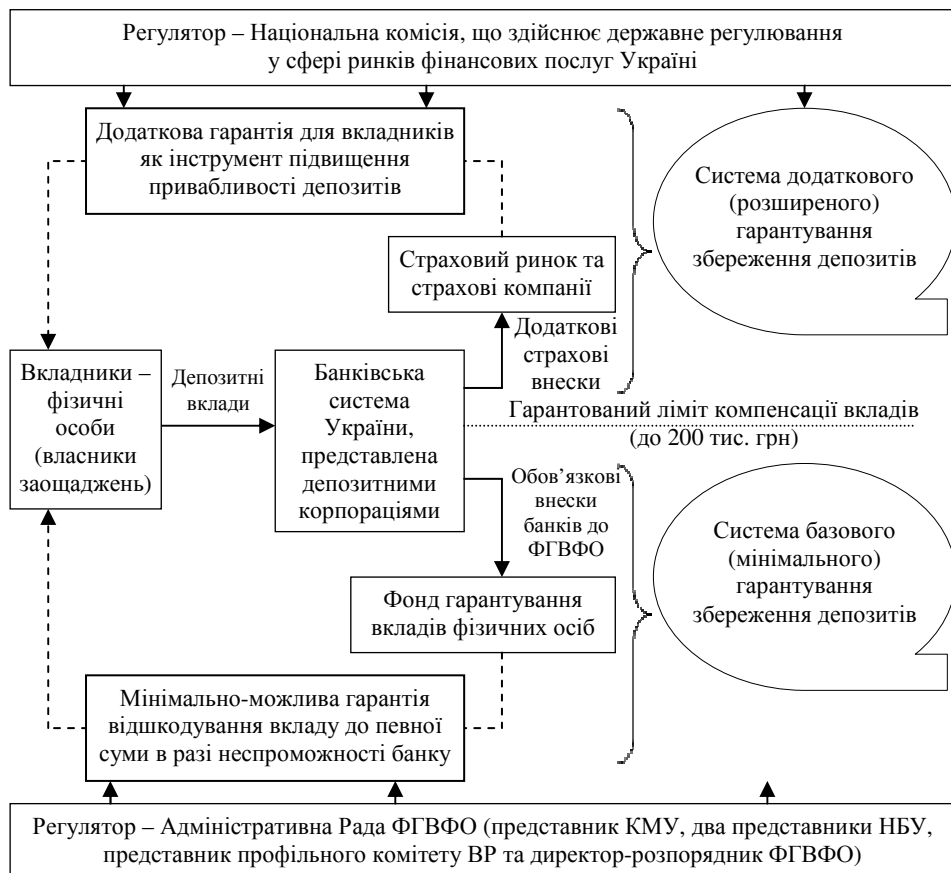

Рис. 1. Комбінована система гарантування депозитних вкладів в Україні, авторська розробка

Стратегічними цілями створення в Україні другого, додаткового, рівня системи захисту депозитних вкладів фізичних осіб є:

- виведення населення України на принципово новий рівень довіри до банківської системи. Завдання створення додаткового захисту депозитів населення — показати вкладникам, що їх заощадження на банківських рахунках захищені надійно та повною мірою, без будь-яких лімітів та обмежень. При цьому кожному вкладнику на 100% гарантоване негайне повернення коштів та нарахованих відсотків на вимогу (за умови закінчення терміну дії депозитного договору), навіть за умови нестійкого стану не просто окремого банку, а всієї банківської системи;

- підвищення привабливості банківських вкладів як інструменту збереження і примноження перш за все значних за обсягом сум заощаджень (понад 200 тис. грн). Так, за рахунок додаткової та безумовної гарантованості це має

зробити депозитні вклади більш конкурентоспроможними в порівнянні з альтернативними шляхами розміщення великих сум заощаджень фізичних осіб, якими наразі є придбання бізнес-активів, житлової та комерційної нерухомості.

Попри наявність у системи страхування депозитів фізичних осіб ряду очевидних позитивних моментів не лише для банківської системи, але й для економіки України в цілому, можлива модель її впровадження нині не розроблена та не відпрацьована. При цьому найбільшої уваги потребують такі питання: на яких принципах функціонуватиме система страхування вкладів фізичних осіб — обов'язкового чи добровільного; хто сплачуватиме страхові премії — банки чи вкладники; яким чином формуватиметься страховий тариф та яким чином розподілятимуться кошти сформованого страхового фонду; яким чином функціонування системи додаткового захисту власників крупних депозитів кореспондуватиме з існуючою системою гарантування вкладів і роботою ФГВФО.

Зауважимо, що на необхідність модифікації існуючої в Україні системи гарантування вкладів фізичних осіб, у т.ч. і за рахунок створення додаткової системи розширеного страхування, вказує зростаюче навантаження на нині діючу систему, а саме — на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Так, станом на 1.01.2015, за статистичними даними ФГВФО [7], вже були здійснені виплати більш ніж 354,3 тис. вкладників 28 збанкрутілих банків на загальну суму 4,2 млрд грн. Зараз у процесі виплат перебувають понад 158 тис. вкладників 20 неплатоспроможних банків, загальна сума заборгованості перед ними становить більше 10 млрд грн, це у 2,5 рази більше, ніж було виплачено до цього та майже 60% від усіх фінансових ресурсів, якими володіє ФГВФО (при тому, що жоден із топ-банків в Україні ще не був визнаний неплатоспроможним, хоча депозитні рейтинги більшості з них понижені).

Про зростання навантаження на ФГВФО свідчать і наступні цифри: якщо протягом усього 2013 р. було виплачено відшкодування вкладникам у сумі 1,185 млрд грн, то тільки за 1-е півріччя 2014 р. сума виплат склала 3,2 млрд грн [7]. Таке стрімке зростання виплат було однією з причин, яка змусила збільшувати ресурси ФГВФО, у т.ч. за рахунок бюджетної підтримки. Так, якщо на 1.01.2014 ресурси ФГВФО склали 7,2 млрд грн, то на 1.01.2015 вони були збільшені до 16,8 млрд грн. Протягом 2015 р. передбачено фінансову підтримку ФГВФО із бюджету у розмірі 20 млрд грн [7].

У табл. 1 подано можливі переваги і недоліки двох варіантів побудови другого рівня системи додаткового страхування депозитів населення.

Варіант № 1 — системи додаткового добровільного страхування, коли з ініціативою про страхування вкладу самостійно виступає банк, при цьому механізм страхового захисту вкладу у вигляді додаткової опції буде вбудований у певний депозитний продукт. У цьому випадку страхування вкладу є повністю добровільним, а страхову премію сплачує вкладник, який бажає забезпечити додатковий захист своїх заощаджень.

Варіант № 2 — системи обов'язкового додаткового страхування, коли страховий захист централізовано вбудовується у весь ряд депозитних продуктів усіх без винятку банків. У даному випадку страховий захист вкладу є

обов'язковим і розповсюджується на усі депозитні продукти вітчизняних банків. Страховий тариф сплачуватиметься самими банками (фактично дана норма відповідає діючій системі гарантування вкладів, коли банки перераховують на користь ФГВФО 0,5% від суми гривневих депозитів та 0,8% від суми валютних депозитів як більш ризикових вкладів [7]).

Таблиця 1. Переваги та недоліки альтернативних моделей побудови систем додаткового страхування вкладів фізичних осіб в Україні, авторська розробка

Варіант № 1. Система добровільного додаткового страхування за ініціативи банку та згоди платника		Варіант № 2. Система обов'язкового централізованого страхування усіх вкладів та для усіх банків	
Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки
1. Добровільний характер, побудова відносин між банком і вкладниками на засадах економічної свободи вибору	1. Проблеми вибору компанії для страхування депозитних ризиків	1. Залучення до банківської системи додаткового обсягу значних сум депозитів на тривалі терміни	1. Додаткові витрати для банків, пов'язані із страхуванням значних за обсягом сум депозитів на тривалий термін
2. Можливість використання страхування депозитів як фактора додаткових конкурентних переваг банку в конкурентній боротьбі за вкладників	2. Досить висока ціна страхування в разі одиничного характеру угод, яку сплачує саме вкладник, а не банк	2. Масовий характер страхування дозволить знизити ціну страхового захисту депозитів, крім того, страхову премію сплачуватиме банк, що вигідно вкладникам	2. Робота системи обов'язкового страхування більш складна в організаційно-правовому та методичному аспектах
	3. Сумніви у можливості повної страхової виплати за умови банкрутства банку або глибокої кризи в банківській системі	3. Запровадження диференційованого страхового тарифу для значних за обсягом сум депозитних вкладів, що враховує рівень надійності банку	3. Банки втрачають можливість використовувати страхування депозитів як аргумент у боротьбі за вкладників
	4. Невикористання наявного інвестиційного потенціалу заощаджень, якими володіє населення в Україні на даний час	4. Акумуляція в одних руках значної суми коштів гарантує стабільність виплат навіть в умовах глибокої банківської кризи	

Вибір оптимальної моделі системи додаткового страхування вкладів фізичних осіб на значні за обсягом суми в Україні слід робити з урахуванням особливостей такого виду ризиків, як несвоєчасна виплата чи затримка виплати банківських вкладів населенню в разі виникнення фінансової неспроможності банку. Так, до специфічних особливостей ризиків невиконання коштів за банківськими депозитами відносяться:

- одиничний характер і низька ймовірність реалізації ризику. Даний вид страхування відноситься не до категорії масових, а до категорії страхування рід-

ких подій і великих ризиків. Його особливість — відсутність чіткої статистики, на підставі якої оцінюється ймовірність страхового випадку (банкрутство банків відбувається відносно рідко), а також низька ймовірність страхового випадку (невиплата депозитів у разі банкрутства чи фінансової неспроможності);

- масштабний, а в окремих випадках — критичний характер збитків у разі неспроможності великих системних банків. Хоча ймовірність виникнення страхового випадку, тобто невиплати депозитних вкладів, є відносно низькою, масштаби збитків можуть бути катастрофічними, особливо коли йде мова про банкрутство системних банків чи колапс банківської системи. У свою чергу, це висуває підвищені вимоги до капіталу страхової компанії, яка може потенційно займатись страхуванням такого ризику [8];

- «ланцюговий» характер проблеми невиплати вкладів, яка може починатись з одного банку, поступово перекидаючись на інший, до цього відносно стійкий банк. Як показує практика, в умовах виникнення несприятливих обставин у фінансовій системі проблема неповернення депозитів може носити лавиноподібний характер;

- можливість завчасного прогнозування виникнення неплатоспроможності або дефолту банку, що робить вкрай важливим здійснення систематичного моніторингу фінансової стійкості банків та оперативного застосування превентивних (попереджувальних) заходів з її відновлення у разі фіксації несприятливих тенденцій ранній стадії;

- неспроможність однієї, навіть найбільш потужної страхової компанії забезпечити повноту страхових виплат у разі банкрутства хоча б одного з банків першої групи. У цьому зв'язку очевидною є неможливість забезпечення захисту великих депозитних ризиків окремими страховими компаніями, а більш доцільним виглядає створення національного страхового пулу депозитних вкладів, до якого мають увійти провідні страхові компанії України.

З урахуванням виділених попередньо переваг і недоліків альтернативних моделей побудови системи страхування значних за обсягом довгострокових депозитів населення, а також особливостей такого виду ризиків, як несвоєчасна виплата (чи затримка виплати) вкладів у разі виникнення фінансової неспроможності банку, доходимо висновку, що для України оптимальною є друга модель — система обов'язкового додаткового страхування усіх значних за обсягом депозитних вкладів та для усіх банків.

В Україні найбільш доцільно впровадити обов'язковий додатковий страховий захист для довгострокових депозитів населення, розміщених у банках на тривалий термін від 2-х років та на суму понад 200 тис. грн, при цьому диференційований страховий тариф сплачуватиме сам банк. Це не призведе до зростання витрат вкладників і стимулюватиме їх до розміщення крупних сум саме на довгострокових депозитних рахунках банків України. А гарантуванням вкладів населенню на суму до 200 тис. грн, як і раніше, займатиметься ФГВФО (стягуючи з банків 0,5 та 0,8% від суми залучених гривневих та валютних депозитів відповідно).

Акцентуємо увагу на тому, що взяти на себе страхування значних за обсягом депозитних ризиків по вкладах фізичних осіб, розміщених у банках першої та частково другої групи, на даний момент не під силу навіть національ-

ному пулу депозитних вкладів, створеному на основі ТОП-10 провідних страхових компаній в Україні. У цьому зв'язку оптимальним є такий розподіл ризиків за крупними депозитними вкладами:

- страхові ризики по крупних депозитних вкладах банків четвертої, третьої і частково другої групи національний страховий пул приймає на себе;
- страхові ризики по депозитах системних банків першої групи та найбільш потужних банків другої групи передаються у перестраховання провідним світовим страховим компаніям.

Окрему увагу слід приділити впровадженню для банків диференційованої вартості (тарифу) страхування значних за обсягом депозитів. Це не тільки надасть можливість максимально точно й об'єктивно оцінити рівень ризиків розміщення заощаджень населення в тому чи іншому банку, але і стимулюватиме сам банк до зниження ризиків та підвищення стійкості свого фінансового стану завдяки гнучкості величини страхового тарифу до ступеня надійності банку. В основу диференціації страхових тарифів для банків, на нашу думку, доцільно буде покласти одну з існуючих систем рейтингів, що спроможні оцінювати рівень надійності депозитних вкладів, розміщених у відповідному банку.

Висновки за результатами досліджень. За результатами дослідження можемо дійти висновку, що перетворенню депозитних вкладів населення на важливий інвестиційний ресурс економіки України у 2–3-річній перспективі сприятиме вдосконалення існуючої системи гарантування вкладів. З урахуванням виявлених переваг і недоліків альтернативних моделей системи страхування депозитів для України доцільно застосовувати систему обов'язкового страхування усіх великих депозитних вкладів в усіх банках. Її запровадження сприятиме залученню до банківської системи значних за обсягом довгострокових джерел формування ресурсного потенціалу банків, які мають стати потужним каталізатором інвестиційного стимулювання вітчизняної економіки.

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI із змінами від 16.05.2013 // zakon.rada.gov.ua.

2. Вірченко В. Вплив страхування депозитів на стабільність фінансового ринку // papers.univ.kiev.ua.

3. Коноваленко Н.И. Мировой опыт страхования депозитов // Банковская практика за рубежом. – 2011. – №3. – С. 53–56.

4. Огієнко В. Страхування банківських вкладів як інструмент зміцнення банківської системи України // Регіональна економіка. – 2002. – №1. – С. 241–247.

5. Окремі дані про стан фінансових ринків в Україні: Статистичний бюлетень Національного банку України // bank.gov.ua.

6. Основні показники соціально-економічного розвитку України в 2014 році // www.ukrstat.gov.ua.

7. Статистичні дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2014–2015 роки // www.fg.gov.ua.

8. Фурман В. Світовий досвід комплексного страхування банківських ризиків // Фінанси України. – 2004. – №1. – С. 118–122.

9. Cull, R. (1998). The effect of deposit insurance on financial depth: a cross-country analysis. Washington: World Bank. 30 p.

10. FED (2011). Insured Commercial Bank Assets and Liabilities, Domestic and Foreign Offices. Washington // www.federalreserve.gov.

11. Savings Accounts & CD Accounts. Growth Money Market Savings Account Pricing // www.bankofamerica.com.

Стаття надійшла до редакції 3.09.2015.